

พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ของประชาชนในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี*

BUDDHIST INTEGRATION FOR PROMOTING DEMOCRATIC CITIZENSHIP OF PEOPLE AT BANGKRUI DISTRICT, NONGTHABURI PROVINCE

พระอุดมสิทธินายก (กำพล คุณงกร), เต็มศักดิ์ ทองอินทร์, สุรพล สุธะพรหม

Phraudomsitthinayok (Kumphol Gunangkaro), Termsak Thong-In,

Surapon Suyaprom

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: phraudomsitthinayok.mal@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. วิเคราะห์ระดับความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย 2. วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย และ 3. วิเคราะห์การใช้พุทธบูรณาการส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถาม โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 399 คน สถิติที่ใช้คือ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์ และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1. การกล่อมเกลาก่อนการเมืองของประชาชนในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง การส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยตามหลักสุจริต 3 โดยรวมอยู่ในระดับมาก และความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย โดยรวมอยู่ในระดับมาก 2. ปัจจัยการกล่อมเกลาก่อนการเมือง และปัจจัยการส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยตามหลักสุจริต 3 ส่งผลต่อความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย โดยสามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยได้ร้อยละ 61.3 และ 3. พุทธบูรณาการเพื่อ

*Received March 30, 2025; Revised May 16, 2025; Accepted May 21, 2025

ส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี พบว่า มีการกลมเกลียวทางการเมืองผ่านครอบครัว การศึกษา เพื่อน สื่อมวลชน และสถาบันการเมือง ด้วยการสอนคุณธรรมและการส่งเสริมการมีส่วนร่วม มีการบูรณาการหลักสุจริต 3 สำหรับส่งเสริมการมีส่วนร่วม การสื่อสารอย่างสุภาพ ลดความขัดแย้ง เพิ่มความร่วมมือ และสร้างความเชื่อมั่นในระบบบริหาร การบูรณาการร่วมกับพุทธธรรมอื่นจะช่วยให้เพิ่มประสิทธิภาพการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย

คำสำคัญ: พุทธบูรณาการ; ความเป็นพลเมือง; ระบอบประชาธิปไตย

Abstract

Objectives of this research article were: 1. To analyze the level of democratic citizenship, 2. To analyze the factors affecting democratic citizenship, and 3. To analyze the use of Buddhist integration to promote democratic citizenship of people at Bangkruai District, Nonthaburi Province, conducted by the mixed research methods. The quantitative research using a questionnaire to collect data from 399 samples. The statistics used were frequency, percentage, mean, standard deviation, and multiple regression analysis. The qualitative research, data were collected by in-depth interviewing 10 key informants using an in-depth-interview script and analyzed the data using content descriptive interpretation.

Findings were as follows: 1. Political nurturing among people at Bangkruai District, Nonthaburi Province, by overall, was at a moderate level. The promotion of democratic citizenship based on the principle of Sucirata, Honesty, by overall, was at a high level. And democratic citizenship was at a high level. 2. The political nurturing factors and the promotion of democratic citizenship based on the principle of Sucarita, honesty 3 affected democratic citizenship and could together explain 61.3 percent of the variance in democratic citizenship. And 3. Buddhist integration to promote democratic citizenship at Bangkruai District, Nonthaburi Province was found that there was political cultivation through family, education, friends, media, and political institutions by teaching morality and promoting participation. There was the

integration of the Sucarita 3, honest principles to promote participation, polite communication, reducing conflict, increasing cooperation, and building confidence in the administrative system. Integration with other Buddhist doctrines will help increase the efficiency of strengthening citizenship in a democratic regime.

Keywords: Buddhist Integration; Citizenship; Democracy

บทนำ

ความเป็นพลเมือง (Citizenship) เป็นปัจจัยสำคัญต่อประชาธิปไตย ซึ่งไม่ได้ขึ้นอยู่กับรัฐธรรมนูญเท่านั้น แต่ประชาชนต้องใช้สิทธิเสรีภาพอย่างรับผิดชอบ เคารพสิทธิผู้อื่น ความแตกต่าง และกติกาสังคม หลายประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา และเยอรมนี ประสบความสำเร็จในการปลูกฝังพลเมืองผ่านการศึกษา (Civic Education) จนเป็นแบบอย่างให้ทั่วโลก ปัจจุบัน การศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จของประชาธิปไตย (วรการณ สามโกเศศ, 2567) ประชาธิปไตยไทยหลัง พ.ศ. 2475 ไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เนื่องจากเน้นพัฒนาโครงสร้างทางการเมือง เช่น รัฐธรรมนูญ พรรคการเมือง และองค์กรตรวจสอบอำนาจ แต่ละเลยการสร้างพลเมืองที่มีภาวะผู้นำ ค่านิยม และพฤติกรรมทางการเมืองที่เหมาะสม ส่งผลให้ประชาธิปไตยไทยมุ่งเน้นรูปแบบ มากกว่าสาระ อุดมการณ์ และจิตวิญญาณของประชาธิปไตยที่แท้จริง

การสร้างหรือส่งเสริมระบอบประชาธิปไตยให้แข็งแรงไม่ควรหมายถึงแต่เพียงการสร้างระบบสถาบันขึ้นมาชุดหนึ่ง หรือการสร้างระบบนิติรัฐและรัฐบาลที่มีประสิทธิภาพขึ้นมาเท่านั้น หากแต่ต้องบ่มเพาะวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยให้ฝังรากลึกลงในตัวของพลเมืองแต่ละคนด้วยโดยผ่านเครือข่ายของกลุ่ม องค์กร สมาคม และสถาบันทางสังคมต่าง ๆ (พรอัมรินทร์ พรหมเกิด, 2558) ผู้ที่มีลักษณะความเป็นพลเมืองจำเป็นต้องบ่มเพาะวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยให้ฝังรากลึกลงในตัวของแต่ละคนด้วย โดยเฉพาะการพัฒนากระบวนทัศน์ใหม่ จากทัศนคติแบบเดิม ๆ และเหมือน ๆ กัน มาสู่ทัศนคติการแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ ปรับใช้อย่างสร้างสรรค์ ทัศนคติแบบนี้จะมีส่วนในการมองเห็นภาพได้ชัดเจนมากขึ้นในลักษณะด้านการส่งเสริมประชาธิปไตยให้ประชาชนรู้สึกว่าคุณมีความเกี่ยวข้องกับส่วนได้ส่วนเสียในการปกครอง เกิดความรับผิดชอบ และวางแผนต่อประโยชน์อันพึงมีต่อท้องถิ่นที่ตนอยู่อาศัย อันจะนำมาซึ่งความเลื่อมใสศรัทธาในระบอบการปกครองประชาธิปไตยในที่สุด (ธนศวร์ เจริญเมือง, 2545) การสร้างความเป็นพลเมืองคือการทำให้

ประชาชนตระหนักถึงสิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบต่อส่วนรวม อยู่ร่วมกันอย่างสันติ ภายใต้กฎหมาย ประชาธิปไตยจะเข้มแข็งได้ต้องมีพลเมืองที่ปกครองตนเองได้ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อความมั่นคงและการพัฒนาประเทศ อย่างไรก็ตาม กระบวนการเรียนรู้เพื่อสร้างจิตสำนึกพลเมืองยังมีปัญหา ขาดการถ่ายทอดที่ดี รวมถึงการขาดวินัย เคารพกฎหมาย และให้เกียรติผู้อื่น ส่งผลกระทบต่อสังคมโดยรวม (ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ, 2555) การส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยเป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญที่ทำให้สังคมมีความเข้มแข็งและเจริญก้าวหน้า การสร้างความรู้ความเข้าใจและการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองตนเองเป็นสิ่งที่จำเป็น เพื่อให้ประชาชนสามารถใช้สิทธิและหน้าที่ของตนในฐานะพลเมืองได้อย่างเต็มที่

ในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี เป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางสังคมและวัฒนธรรม การใช้หลักธรรมทางพุทธศาสนาในการส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยจะช่วยให้ประชาชนในพื้นที่นี้มีความเข้าใจและสามารถมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและสังคมได้อย่างเต็มที่ งานวิจัยนี้มุ่งเน้นการศึกษาและวิเคราะห์การใช้พุทธบูรณาการในการเสริมสร้างความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับประชาธิปไตยและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในอำเภอบางกรวย ดังนั้น หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาจึงเป็นหลักที่จะนำพาซึ่งความสงบสุขมาสู่สังคมและประเทศชาติได้ จึงจำเป็นต้องนำเอาหลักสุจริต 3 มาประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี โดยหลักสุจริต 3 ประกอบด้วย กายสุจริต วจีสุจริต และมโนสุจริต ซึ่งเน้นการกระทำที่ซื่อสัตย์ด้วยกาย วาจา และใจ ซึ่งการกระทำที่ซื่อสัตย์ด้วยกายจะส่งเสริมการมีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะ การพูดจาที่ซื่อสัตย์ด้วยวาจาจะช่วยส่งเสริมการอภิปรายที่สร้างสรรค์ และความคิดที่ซื่อสัตย์ด้วยใจจะส่งเสริมให้เกิดจิตสำนึกสาธารณะและความรับผิดชอบต่อสังคม การบูรณาการหลักสุจริต 3 เข้ากับการส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยสามารถช่วยสร้างสังคมที่มีคุณธรรมและจริยธรรม ส่งผลให้ประชาชนมีความเข้าใจในสิทธิและหน้าที่ของตนเอง รวมถึงการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองอย่างมีประสิทธิภาพ

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี โดยเน้นการบูรณาการหลักพุทธธรรม เพื่อเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม และความรับผิดชอบต่อสังคม การศึกษานี้มีเป้าหมายให้ประชาชนเข้าใจและมีส่วนร่วมในการปกครองตามหลักประชาธิปไตย พร้อมทั้ง

พัฒนาแนวทางที่ครบถ้วนและมีประสิทธิภาพในการส่งเสริมพลเมืองประชาธิปไตยในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์ระดับความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี
2. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี
3. เพื่อวิเคราะห์การใช้พุทธบูรณาการส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้วิธี การวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ที่ใช้การออกแบบการวิจัยแบบการวิจัยผสมวิธีแบบเป็นลำดับเชิงอธิบาย (Explanatory Sequential Mixed Methods Design) ซึ่งเป็นการบูรณาการระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณที่เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้การสอบถามกลุ่มตัวอย่าง กับการวิจัยเชิงคุณภาพ ที่เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้การสัมภาษณ์

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มเป้าหมาย และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากรเป้าหมาย คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี จำนวนทั้งสิ้น 153,937 คน (สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง, 2567)

2.2 กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 399 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Taro Yamane (Yamane, 1973) และเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิตามสัดส่วน

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ กำหนดกลุ่มเป้าหมาย ประกอบด้วย ผู้ปฏิบัติงานหรือนักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา ผู้ปฏิบัติงานหรือกลุ่มนักวิชาการด้านรัฐศาสตร์ ผู้บริหารอำเภอบางกรวย และเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานในอำเภอบางกรวย โดยใช้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มเป้าหมายดังกล่าว จำนวนกลุ่มละ 2 คน รวม 10 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้าง ประกอบด้วย แบบสอบถามการglomเกลตาทางการเมือง แบบสอบถามพุทบูรณาการเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ตามหลักสุจริต 3 และแบบสอบถามความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ตรวจสอบความตรง (Validity) ของเครื่องมือ โดยนำแบบสอบถามให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจ จากนั้น เสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา และ ตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ของเครื่องมือ โดยการนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจริงจำนวน 30 คน ได้ความเชื่อมั่นของเครื่องมือทั้งฉบับเท่ากับ .875

การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างที่ผู้วิจัยสร้าง เพื่อศึกษาการใช้พุทบูรณาการเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การวิจัยเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลโดยส่งและรับคืนแบบสอบถามทางไปรษณีย์

4.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลโดยผู้วิจัยเป็นผู้สัมภาษณ์

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิจัยเชิงปริมาณ

1. วิเคราะห์ข้อตกลงเบื้องต้นของการใช้สถิติวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นตรงพหุคูณ

2. วิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง ด้วยสถิติเชิงบรรยาย ได้แก่ ความถี่ และร้อยละ

3. วิเคราะห์ระดับการglomเกลตาทางการเมือง ระดับพุทบูรณาการเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยตามหลักสุจริต 3 และระดับความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ด้วยสถิติเชิงบรรยาย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4. วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนด้วยสถิติเชิงอ้างอิงโดยใช้สถิติวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นตรงพหุคูณ

5.22. การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหาแบบผสมของการกำหนดรหัสไว้ก่อนการวิเคราะห์กับการกำหนดรหัสเพิ่มเติมระหว่างการวิเคราะห์ เพื่อวิเคราะห์การใช้พุทบูรณาการเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชน

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์การส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตยของประชาชนในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี แสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์การส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตย

การส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบบ ประชาธิปไตย	ผลการวิเคราะห์		ระดับ	อันดับ
	(n=399)			
	$\bar{X}$	SD		
1. การกล่อมเกลาทางการเมือง				
1.1 ด้านสถาบันการศึกษา	3.58	0.98	มาก	1
1.2 ด้านสื่อมวลชน	3.55	0.84	มาก	2
1.3 ด้านสถาบันครอบครัว	3.37	0.95	ปานกลาง	4
1.4 ด้านกลุ่มเพื่อน	3.31	0.86	ปานกลาง	5
1.5 ด้านสถาบันทางการเมือง	3.38	0.79	ปานกลาง	3
รวม	3.42	0.88	ปานกลาง	
2. การส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตยตามหลักสุจริต 3				
2.1 มโนสุจริต	3.80	0.96	มาก	1
2.2 วชิสุจริต	3.55	0.93	มาก	2
2.3 กายสุจริต	3.39	0.97	มาก	3
รวม	3.58	0.95	มาก	
3. ความเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตย				
3.1 ด้านเคารพสิทธิผู้อื่น	4.62	0.83	มากที่สุด	1
3.2 ด้านเคารพกติกา	4.61	0.78	มากที่สุด	2
3.3 ด้านรับผิดชอบต่อสังคมและส่วนรวม	4.59	0.77	มากที่สุด	3
3.4 ด้านรับผิดชอบตนเองและพึ่งตนเองได้	4.56	0.82	มากที่สุด	4
3.5 ด้านเคารพความแตกต่าง	3.47	0.77	ปานกลาง	5
3.6 ด้านเคารพหลักความเสมอภาค	3.32	0.77	ปานกลาง	6
รวม	3.53	0.79	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า การกล่อมเกลາทางการเมืองของประชาชนโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.42$, $SD = 0.88$) โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ด้าน

สถาบันการศึกษา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.58$, $SD = 0.98$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านสถาบันทางการเมือง อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.38$, $SD = 0.79$)

การส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.58$, $SD = 0.95$) โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ มโนสุจริต อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.80$, $SD = 0.96$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ กายสุจริตอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.39$, $SD = 0.97$)

ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนโดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.53$, $SD = 0.79$) โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ด้านเคารพสิทธิผู้อื่น อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.62$, $SD = 0.83$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านเคารพหลักความเสมอภาค อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.32$, $SD = 0.77$)

2. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี แสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย

ปัจจัยที่ส่งผล	b	SE _B	Beta	t	Sig.
(ค่าคงที่)	.572	.110	-	5.178	.000
การกล่อมเกลາทางการเมือง	.164	.042	.159	3.956	.000
การส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยตามหลักสุจริต 3	.597	.036	.673	16.706	.000

R = .783, R² = .613, Adjusted R² = .611, SE_{est.} = .645, F = 313.920, Sig. .000

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ด้วยการวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นตรงพหุคูณ พบว่า ปัจจัยการกล่อมเกลาทางการเมือง และปัจจัยการส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยตามหลักสุจริต 3 ส่งผลต่อความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย โดยทั้งสองปัจจัยส่งผลทางบวกต่อความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย และสามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ได้ร้อยละ 61.3 โดยที่ปัจจัยการส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยตามหลักสุจริต 3 ($b = .597$) ส่งผลต่อความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยมากกว่าปัจจัยการกล่อมเกลาทางการเมือง

($b = .164$) โดยสามารถเขียนสมการถดถอยและสมการคะแนนมาตรฐานได้ ดังนี้ ความ
เป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย = $0.572 + 0.164$ การกล่อมเกลາทางการเมือง**
+ 0.597 การส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยตามหลักสุจริต 3** ความ
เป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย = 0.159 การกล่อมเกลาทางการเมือง** + 0.673 การ
ส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยตามหลักสุจริต 3**

3. ผลการวิเคราะห์การใช้พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบ
ประชาธิปไตยของประชาชนในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ซึ่งเป็นการอธิบาย
สนับสนุนผลการวิจัยเชิงปริมาณที่พบว่า การกล่อมเกลาทางการเมือง และการส่งเสริม
ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยตามหลักสุจริต 3 เป็นปัจจัยที่ส่งผลทางบวกต่อ
ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย พบว่า

3.1 การกล่อมเกลาทางการเมืองของประชาชนในอำเภอบางกรวย จังหวัด
นนทบุรี เป็นการดำเนินการผ่าน ครอบครัว สถาบันการศึกษา กลุ่มเพื่อน สื่อมวลชน และ
สถาบันทางการเมือง โดยครอบครัวปลูกฝังคุณธรรมและการมีส่วนร่วม สถาบันการศึกษา
จัดกิจกรรมสร้างจิตสำนึกประชาธิปไตย กลุ่มเพื่อนแลกเปลี่ยนความเห็น สื่อมวลชนให้
ข้อมูลที่ถูกต้อง สถาบันการเมืองเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วม กระบวนการเหล่านี้เสริมสร้าง
ความรู้ ความรับผิดชอบ และความสามัคคี ส่งผลให้ประชาชนพร้อมเป็นพลเมืองที่ดีใน
ระบอบประชาธิปไตย

3.2 การส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนใน
อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ด้วยการบูรณาการหลักสุจริต 3 เป็นสิ่งที่ควรได้รับการ
ส่งเสริม เนื่องจากกายสุจริต จะส่งเสริมการมีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะ การเคารพ
กฎหมาย และการดูแลทรัพยากรธรรมชาติ วาสุจริต จะทำให้มีการสื่อสารที่สุภาพและ
สร้างสรรค์ ลดความขัดแย้ง สร้างความเชื่อมั่นในระบบการบริหาร ส่วนมโนสุจริต จะช่วย
สร้างจิตใจที่สงบและมีจริยธรรม ลดความเห็นแก่ตัว เพิ่มความร่วมมือและจิตสำนึก
สาธารณะ ผลลัพธ์ของหลักสุจริต 3 จะช่วยสร้างความสามัคคี ความเท่าเทียม และความ
ยั่งยืนในชุมชน รวมทั้งส่งเสริมวัฒนธรรมการเมืองที่โปร่งใสและยุติธรรม

3.3 การใช้หลักพุทธธรรมอิทธิบาท 4 และพรหมวิหาร 4 ร่วมกับหลักสุจริต 3
จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย
ดำเนินการผ่านผู้นำชุมชนและหน่วยงานรัฐ เช่น การพัฒนาความรับผิดชอบและพึ่งพา
ตนเองผ่านการอบรมและโครงการพัฒนาชุมชน หลักความเสมอภาคและการเคารพความ
แตกต่างผ่านการเสวนาและอบรมสิทธิพลเมือง การเคารพสิทธิและกตัญญูผ่านการให้

ความรู้ด้านกฎหมายและการถกเถียงเชิงสร้างสรรค์ ส่วนความรับผิดชอบต่อสังคมผ่านกิจกรรมอาสาและจิตสำนึกสาธารณะ ผลลัพธ์คือจิตสำนึกประชาธิปไตยที่มั่นคงและยั่งยืน

อภิปรายผลการวิจัย

1. ระดับความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการกล่อมเกลາทางการเมืองของประชาชนในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของณฐมน หมวกิม (2564) เรื่อง การตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปของไทย พบว่า สื่อโซเชียลมีเดียมีอิทธิพลอย่างมากต่อการตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชน โดยมีผลต่อความคิด ความเชื่อ อุดมการณ์ และค่านิยมของเยาวชน การรวมกลุ่มและการแสดงความคิดเห็นผ่านสื่อโซเชียล ส่งผลให้เยาวชนมีความต้องการนักการเมืองรุ่นใหม่ที่มีซื่อสัตย์ ปราศจากคอร์รัปชัน และงานวิจัยของกำพล ศรีโท (2566) เรื่อง รูปแบบการส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนจังหวัดนนทบุรี พบว่า กระบวนการกล่อมเกลາทางการเมืองจากสถาบันสื่อมวลชนและสถาบันการศึกษามีอิทธิพลต่อการส่งเสริมวัฒนธรรมการเมืองแบบมีส่วนร่วมในระบอบประชาธิปไตยอย่างมีนัยสำคัญ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับพุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ตามหลักสุจริต 3 พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระชาณรงค์ โชติธมโม (ประเสริฐศรี) (2566) เรื่อง การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของเยาวชนในกรุงเทพมหานคร พบว่า ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยประกอบด้วย ด้านพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ การปฏิบัติตามกฎหมาย ด้านการเป็นพลเมืองที่มีส่วนร่วมในระบอบประชาธิปไตยของเยาวชนในกรุงเทพมหานครเป็นกระบวนการที่สำคัญและสามารถทำได้โดยมีการรับผิดชอบและมีความรู้ในหลายด้าน

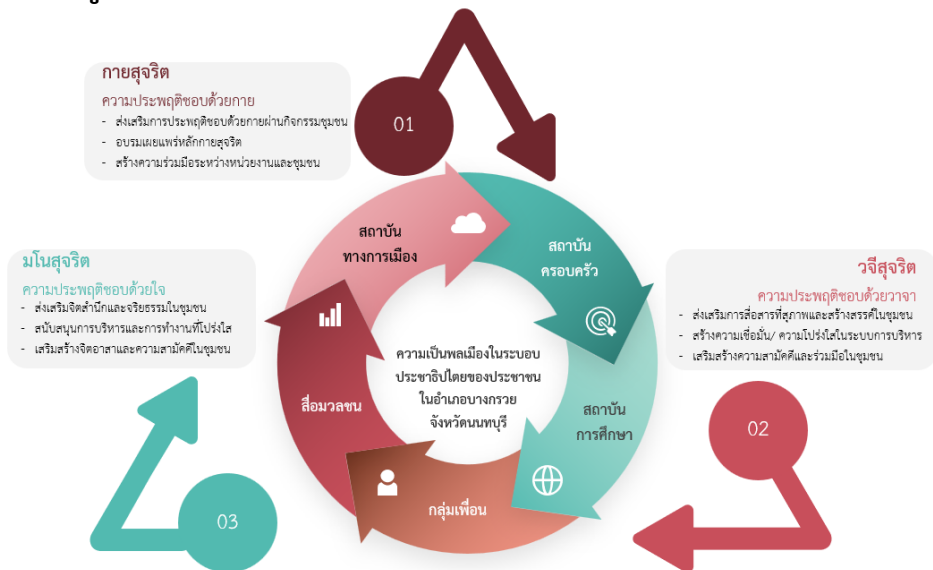
2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ผลการวิเคราะห์สมการถดถอย พบว่า ทั้งสองปัจจัยส่งผลต่อความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยสามารถร่วมกันอธิบายได้ถึงร้อยละ 61.3 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุมาลี บุญเรือง (2564) เรื่อง การพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป พบว่า สถาบันการศึกษาและกลุ่มเพื่อนมีบทบาทสำคัญในการ

กระตุ้นให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง การจัดกิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตยในสถาบันการศึกษา และการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในกลุ่มเพื่อน ทำให้ประชาชนได้รับความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการเลือกตั้งและระบอบประชาธิปไตยมากขึ้น และงานวิจัยของพงศ์พัฒน์ จิตตานุรักษ์ และคณะ (2561) เรื่อง ตัวชี้วัดสุจริตธรรมการปฏิบัติงานที่ปลอดการทุจริตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทย: กรณีศึกษาเทศบาลตำบลบ้านกลาง จังหวัดลำพูน พบว่า การปฏิบัติตามหลักสุจริต 3 ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ช่วยเสริมสร้างความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ ความยุติธรรม และความขยันหมั่นเพียร ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญในการสร้างความเชื่อมั่นของประชาชนต่อการดำเนินงานขององค์กร และงานวิจัยของพระมหาสมคิด สมปนโน และคณะ (2564) เรื่อง การนำหลักสุจริตมาพัฒนาศักยภาพของนักการเมืองท้องถิ่น พบว่า การประยุกต์ใช้หลักสุจริต 3 ช่วยพัฒนาศักยภาพทางพฤติกรรม วาจา และจิตใจของนักการเมืองท้องถิ่น ส่งผลให้เกิดการปฏิบัติงานที่โปร่งใส เป็นธรรม และมีความรับผิดชอบต่อสังคม

3. พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี การกล่อมเกลากิจกรรมเมือง ประกอบด้วย สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา กลุ่มเพื่อน สื่อมวลชน และสถาบันทางการเมือง สอดคล้องกับงานวิจัยของพระณัฐพงษ์ ญญะวิโส (สุตใจ) (2563) เรื่อง การกล่อมเกลากิจกรรมเมืองในระบอบประชาธิปไตยของเยาวชน อำเภอนองผาง จังหวัดอุทัยธานี ผลการวิจัยพบว่า สถาบันครอบครัวมีบทบาทในการปลูกฝังค่านิยมทางการเมืองในเยาวชนในระดับปานกลาง สนับสนุนผลการวิจัยโดยเน้นว่าครอบครัวมีส่วนในการสนทนาและปลูกฝังค่านิยมประชาธิปไตย ส่วนหลักสุจริต 3 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของงานวิจัยของพระครูศรีธรรมวิเทศ (ประเสริฐ ปณโยภาโส) (2563) เรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของประชาชนในการเลือกตั้งทั่วไปในอำเภอมือง จังหวัดชุมพร พบว่า การสื่อสารข้อมูลการเลือกตั้งที่สุจริตและไม่เอนเอียงเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการตัดสินใจของประชาชน การใช้วาจาที่สุภาพและมีเหตุผลในการรณรงค์เลือกตั้งช่วยสร้างวินัยประชาธิปไตยให้กับประชาชน ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ประกอบด้วย รับผิดชอบตนเองและพึ่งตนเองได้ เคารพหลักความเสมอภาค เคารพความแตกต่าง เคารพสิทธิผู้อื่น เคารพกติกา และ รับผิดชอบต่อสังคมและส่วนรวม สอดคล้องกับงานวิจัยของกรณีฐ ระงับทุกข์ (2564) เรื่อง การพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร พบว่า หลักปฏิบัติเพื่อความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของ

ประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป การเคารพสิทธิของผู้อื่นช่วยให้ประชาชนสามารถอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขและสนับสนุนการพัฒนาชาติบ้านเมือง

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ประกอบด้วย การมีความรับผิดชอบตนเองและพึ่งตนเองได้ การเคารพหลักความเสมอภาค การเคารพความแตกต่าง การเคารพสิทธิผู้อื่น การเคารพกติกา และความรับผิดชอบต่อสังคมและส่วนรวม จำเป็นต้องได้รับการหล่อหลอมเกลตาทางการเมืองจากสถาบัน/สิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ในสังคม ประกอบด้วย 1. สถาบันครอบครัว สอนคุณธรรม เคารพสิทธิและความรับผิดชอบ พร้อมส่งเสริมจิตสำนึกทางการเมืองผ่านการสนทนา การเข้าร่วมกิจกรรมชุมชน เช่น การเลือกตั้งและจิตอาสา ช่วยให้เยาวชนเข้าใจบทบาทพลเมืองที่สำคัญคือ เป็นแบบอย่างที่ดี เพราะการทำให้ดูคือการสอนที่มีประสิทธิภาพที่สุด 2. สถาบันการศึกษา เสริมสร้าง จิตสำนึกประชาธิปไตย ผ่านหลักสูตรสิทธิและหน้าที่ กิจกรรมสถานักเรียน และอาสาสมัคร ส่งเสริมความรับผิดชอบและการมีส่วนร่วม พัฒนาการคิดวิเคราะห์และเปิดพื้นที่แสดงความคิดเห็น ช่วยให้เยาวชนพร้อมเป็นพลเมืองที่ดี 3. กลุ่มเพื่อน ส่งเสริมจิตสำนึกประชาธิปไตย ผ่านการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและ

กิจกรรมร่วมกัน การสนับสนุนจากหน่วยงานท้องถิ่นช่วยสร้างพื้นที่แลกเปลี่ยนอย่างสร้างสรรค์ ส่งเสริม การเคารพสิทธิและความรับผิดชอบต่อสังคมอย่างยั่งยืน 4. สื่อมวลชน ให้ข้อมูล ถูกต้อง โปร่งใส สร้างความเข้าใจการเมือง สื่อท้องถิ่นและโซเชียลมีเดีย เผยแพร่ กิจกรรมการเมือง ส่งเสริมการมีส่วนร่วมพื้นที่ออนไลน์สร้างสรรค์ และ 5. สถาบันทางการเมืองส่งเสริม ประชาธิปไตยและการมีส่วนร่วม ผ่านเวทีประชาคม พัฒนาท้องถิ่น และ ประชุมสภา เปิดโอกาสให้ประชาชนแสดงความคิดเห็น เสริมสร้าง ความไว้วางใจและ โปร่งใส การบูรณาการหลักธรรม เช่น ซื่อสัตย์และเคารพกฎหมาย ปลูกฝังจิตสำนึกทางการเมืองและความสามัคคียั่งยืน

นอกจากนั้น การบูรณาการหลักสุจริต 3 เพื่อส่งเสริมพลเมืองประชาธิปไตย ด้าน กายสุจริต ส่งเสริมการมีส่วนร่วม เคารพกฎหมาย และรักษาทรัพยากร ด้านจิตสุจริต เน้น สื่อสารสุภาพ สร้างสรรค์ ลดขัดแย้ง เสริมความเชื่อมั่น และด้านมโนสุจริต สร้างจิตใจสงบ ลดความเห็นแก่ตัว เพิ่มจิตสำนึกสาธารณะ การนำสุจริต 3 ช่วยสร้างสามัคคี เท่าเทียม และ ยั่งยืน ส่งเสริมวัฒนธรรมการเมืองโปร่งใส ควรบูรณาการผ่านทุกสถาบันในชุมชน เช่น ครอบครัว การศึกษา กลุ่มเพื่อน สื่อมวลชน และสถาบันทางการเมือง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

เทศบาลร่วมกับสถาบันการศึกษาจัดทำหลักสูตรเสริมทักษะพลเมือง เช่น การ เคารพสิทธิและหน้าที่ เพื่อปลูกฝังจิตสำนึกประชาธิปไตยและส่งเสริมการมีส่วนร่วมใน กิจกรรมสาธารณะอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. เทศบาลและวัดร่วมจัดอบรมคุณธรรม เช่น หลักสุจริต 3 สำหรับประชาชนใน ชุมชน เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมที่เหมาะสมและสนับสนุนสังคมประชาธิปไตย
2. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสนับสนุนเวทีประชาคมเพื่อให้ประชาชนทุกกลุ่มมี ส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน
3. โรงเรียนบูรณาการการเรียนการสอนเรื่องประชาธิปไตยในหลักสูตร เช่น การ จำลองการเลือกตั้ง และฝึกการคิดเชิงวิเคราะห์

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาแนวทางการประยุกต์ใช้หลักธรรมอื่น ๆ เช่น พรหมวิหาร 4 หรือ สังคหวัตถุ 4 ในการส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย

2. ควรศึกษาวิจัยเชิงเปรียบเทียบระหว่างชุมชนต่าง ๆ ในจังหวัดนนทบุรี เพื่อหาแนวปฏิบัติที่ดีในการพัฒนาความเป็นพลเมือง

เอกสารอ้างอิง

- กรณีฐ ระงับทุกข์. (2564). การพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร (ดุชนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- กำพล ศรีโท. (2566). รูปแบบการส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนจังหวัดนนทบุรี (ดุชนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ณฐมน หมวกฉิม. (2564). การตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปของไทย (ดุชนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ. (2555). ความเป็นพลเมืองในประเทศไทย *Citizenship in Thailand*. เอกสารเผยแพร่ในการประชุมวิชาการสถาบันพระปกเกล้า ครั้งที่ 13 ณ ศูนย์ประชุมสหประชาชาติ วันที่ 22 – 24 มีนาคม 2555. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- ธเนศวร์ เจริญเมือง. (2545). 100 ปี การปกครองท้องถิ่นไทย พ.ศ. 2440-2540. กรุงเทพฯ: โครงการจัดพิมพ์คปไฟ.
- พงศ์พัฒน์ จิตตานารักษ์ และคณะ. (2561). ตัวชี้วัดสุจริตธรรมการปฏิบัติงานที่ปลอดการทุจริตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทย : กรณีศึกษาเทศบาลตำบลบ้านกลาง จังหวัดลำพูน (รายงานการวิจัย). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พรอัมรินทร์ พรหมเกิด. (2558). ก้าวข้ามกับดักการพัฒนาประชาธิปไตยไทยด้วยการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย : สู่เส้นทางใหม่ที่ยั่งยืนกว่า. *วารสารมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 32(3), 70-99.

- พระครูศรีธรรมวิเทศ (ประเสริฐ ปณฺโญภาโส). (2563). ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของประชาชนในการเลือกตั้งทั่วไปในอำเภอเมือง จังหวัดชุมพร (วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต) พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระชาณรงค์ โชติธมฺโม (ประเสริฐศรี). (2566). การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของเยาวชนในกรุงเทพมหานคร (ดุขนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระณัฐพงษ์ ณัฐวุโส (สุคใจ). (2563). การกล่อมเกลாதางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของเยาวชน อำเภอหนองฉาง จังหวัดอุทัยธานี (สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์) พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาสมคิด สมปนโน และคณะ. (2564). การนำหลักสุจริตมาพัฒนาศักยภาพของนักการเมืองท้องถิ่น. วารสารมหาจุฬาลงกรณปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 3(5), 40-46.
- วรากรณ์ สามโกเศศ. (2567). การศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง. สืบค้น 7 สิงหาคม 2567, จาก <https://shorturl.asia/2nS3T>.
- สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง. (2567). สถิติประชากรรายอำเภอของจังหวัดนนทบุรี บางกรวย เดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2567. สืบค้น 3 สิงหาคม 2567, จาก <https://stat.bora.dopa.go.th/StatMIS/#/ReportStat/2>
- สุมาลี บุญเรือง. (2564). การพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป (ดุขนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An introductory statistic* (3rd ed.). New York: Harper & Row.